

BELEIDSPLAN 2019-2023

Stichting Het Zeeuwse Landschap

BREDER ACTIEF

HET ZEEUWSE LANDSCHAP

December 2018

Uitgave

Stichting Het Zeeuwse Landschap
Brugstraat 51, 4475 AN Wilhelminadorp
Postbus 25, 4450 AA Heinkenszand
0113 - 569 110
info@hetzeeuwselandschap.nl

Tekst

Het Zeeuwse Landschap

Eindredactie

Ed Stikvoort & Marten Hemminga

Fotografie

Nanda van den Berg, Luciën Calle, Chiel Jacobusse, Norbert de Groot, Carolien van de Kreeke, Fred Schenk, Huibert Simons, Kees van der Vlugt, Terra Maris en Het Zeeuwse Landschap

Vormgeving en druk

Pieters Media, Groede

BELEIDSPLAN Stichting Het Zeeuwse Landschap 2019-2023

Dit beleidsplan geeft richting aan het werk van Stichting Het Zeeuwse Landschap voor de periode 2019-2023. Het vertaalt de statutair vastgestelde doelstellingen in concrete beleids(uitgangs)punten, en geeft daarmee richting aan de werkzaamheden op de middellange termijn. Eind 2021 wordt het beleid tussentijds geëvalueerd.

Inhoud

 <p>1. Waar staan we voor?</p> <p>5</p>	 <p>2. Anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen</p> <p>7</p>	 <p>3. Organisatie</p> <p>9</p>
 <p>4. Terreinbeheer</p> <p>11</p>	 <p>5. Monitoring en natuurkwaliteit</p> <p>13</p>	 <p>6. Beleefbaarheid van terreinen en objecten</p> <p>17</p>
 <p>7. Natuur van het platteland</p> <p>19</p>	 <p>8. Bijzondere projecten</p> <p>20</p>	 <p>9. Gebouwd erfgoed</p> <p>22</p>
 <p>10. Externe belangenbehartiging</p> <p>25</p>	 <p>11. Communicatie en draagvlak</p> <p>27</p>	 <p>12. Milieubewust werken</p> <p>30</p>
 <p>13. Personeel</p> <p>31</p>	 <p>14. Financiën</p> <p>34</p>	 <p>Bijlage: beleidspunten 2019-2023 per onderwerp</p> <p>37</p>

1. WAAR STAAN WE VOOR?

Doelstelling en werk van Het Zeeuwse Landschap zijn al sedert de oprichtingsvergadering van de stichting in 1936 dezelfde: het bevorderen van het behoud van natuur- en landschapsschoon in Zeeland. Dat doel moet worden bereikt door het in bezit verwerven en beheren van geschikte onroerende goederen, de kern van ons werk.

Maatschappelijke achtergrond

De oprichting en ontwikkeling van Het Zeeuwse Landschap vond plaats tegen de achtergrond van de grote maatschappelijke veranderingen in de twintigste eeuw. De ontwikkeling en modernisering van Nederland en andere westerse landen gingen samen met grootschalig natuurverlies. Dat leidde tot het ontstaan van nationale en internationale natuurbeschermingsorganisaties en tot steeds krachtiger natuurbeschermingswetgeving. Voor de Nederlandse natuur was het verschijnen van het nationale Natuurbeleidsplan in 1989 een zeer belangrijk moment. Dat introduceerde de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het beschermen van natuurgebieden was toen natuurlijk al een bekende praktijk, maar met de EHS startte op nationale schaal de planmatige bescherming van de Nederlandse natuur, werkend vanuit een concept van samenhang en verbinding tussen de natuurterreinen. In de EHS waren naast de bestaande ook veel nieuw aan te leggen natuurgebieden voorzien. Daarmee moest een einde aan de landelijke afname van het areaal aan natuurgebied komen. Sinds 1989 is zo op veel plaatsen in Nederland nieuwe natuur ontwikkeld. De EHS heet sinds 2013 Natuurnetwerk Nederland.

Kerntaak en achterban

De kerntaak van Het Zeeuwse Landschap is het beheer en de bescherming van natuur in het Zeeuwse deel van het Natuurnetwerk, inclusief het beleefbaar maken van deze natuur. De omvang van de door het Landschap beheerde terreinen bleef tientallen jaren, tot 1974, heel beperkt. Het begon met het beheer van Het Zwin in 1939, en mondjesmaat werden daarna terreinen toegevoegd. Pas met het in 1976 in beheer nemen van een groot deel van Het Verdrongen Land van Saeftinghe breidde het areaal aanzienlijk uit. Vanaf dat moment ging het gestaag verder, tot bijna 10.000 hectare nu.

Het creëren van draagvlak voor natuur en het bieden van informatie is eveneens een belangrijk onderdeel van onze werkzaamheden. Donateurs vormen de meest nabije maatschappelijke achterban van Het Zeeuwse Landschap. Al heel vroeg in de historie van de stichting had het Landschap leden die financieel bijdroegen. Tegenwoordig noemen we ze donateurs of begunstigers. Deze achterban is een belangrijke waarde: die is een afspiegeling van het draagvlak voor natuur- en landschapsbescherming in de provincie en natuurlijk ook voor de organisatie. De groei van het aantal donateurs liep gelijk op met de toenemende omvang van de door Het Zeeuwse Landschap beheerde gebieden. Op dit moment (2018) schommelt het aantal donateurs rond de 10.500.

Oók cultuurhistorie

Het Zeeuwse Landschap beschermt en beheert niet alleen natuur, maar ook de cultuurhistorie van het buitengebied. Het beheer van de meeste Zeeuwse vliedbergen en de fundamenten van kasteel Hellenburg - om enkele voorbeelden te noemen - is al lange tijd de verantwoordelijkheid van het Landschap. Het cultuurhistorische erfgoed is een belangrijk onderdeel van de identiteit van Zeeland. Het verbindt het heden met het verleden en laat zien dat wij deel zijn van een historische continuïteit. Dat erfgoed draagt bovendien bij aan de omgevingskwaliteit en de belevingswaarde van het landschap. Behoud ervan wordt alleen maar belangrijker voor de organisatie.

2. ANTICIPEREN OP MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN

Het Zeeuwse Landschap is uitgegroeid tot een organisatie die in Zeeland een niet meer weg te denken rol in de bescherming van natuur, landschap en cultuurhistorisch erfgoed speelt. Maar de wereld verandert en het Landschap verandert mee. Die verandering plaatst de organisatie voor nieuwe opgaven, die het betreden van nieuwe werkvelden noodzakelijk maken. Die dwingt ons ook om visies te ontwikkelen over brede onderwerpen, die verder gaan dan de vaktechnische kanten van behoud en beheer. Een viertal maatschappelijke ontwikkelingen is hierbij speciaal van belang:

Betrokkenheid bij provinciale beleidsontwikkeling

Wat op landelijk niveau zichtbaar is, speelt evenzeer in de provincie: beleid wordt tegenwoordig vaak opgesteld in een proces waar alle relevante maatschappelijke organisaties en gemeenten bij betrokken zijn. Oftewel: polderen in de Nederlandse traditie. Het opstellen van de Zeeuwse Kustvisie en de Oosterscheldevisie zijn daar twee recente Zeeuwse voorbeelden van. Het Zeeuwse Landschap is - met collega-organisaties - actief betrokken bij het opstellen van deze en andere voor natuur en landschap relevante beleidstukken. De verwachting is dat ook in de komende jaren Gedeputeerde Staten van Zeeland deze weg van beleidsontwikkeling blijft volgen. Dat impliceert dat de personele inzet van Het Zeeuwse Landschap op dit vlak opnieuw fors zal zijn.

Plattelandnatuur

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de moderne, industriële landbouw zo goed als het einde van de natuurwaarden van het platteland betekent - ooit een zeer wezenlijk onderdeel van de nationale biodiversiteit. En dat niet alleen: de landbouw loopt ook tegen zijn eigen grenzen aan, omdat de bodemvruchtbaarheid afneemt en natuurlijke bestuiving van de landbouwgewassen door de afname van insecten niet meer vanzelfsprekend is. Waar dit mogelijk is wil Het Zeeuwse Landschap in samenwerking met agrariërs, met een nieuwe en eigen insteek, helpen om de overgang naar natuur-inclusieve landbouw te bevorderen.

Klimaatverandering

Planten en dieren reageren op milieuveranderingen. Elk individu en elke soort heeft een bepaald vermogen om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Maar er zijn grenzen aan dat aanpassingsvermogen. Migratie naar een passender leefgebied is dan een volgende stap. Door de opwarming van het klimaat is te verwachten dat steeds meer koude-minnende soorten hun verspreiding beperken tot het koudere noorden en uit ons land verdwijnen, terwijl soorten uit warmere, zuidelijke streken hun verspreidingsgebied naar Nederland uitbreiden. Dat proces is nu al volop aan de gang. De vraag is hoe we regionaal en landelijk op klimaatverandering in moeten spelen om de natuurwaarden zo goed mogelijk te beschermen. Het robuuster maken van natuurgebieden, het zorgen voor variatie in leefmilieus in de terreinen en het wegnemen van migratiebarrières behoren zeker tot de noodzakelijke maatregelen. Het Zeeuwse Landschap zal hier met concrete maatregelen aan moeten bijdragen.

Energietransitie

De in 2018 aangenomen Klimaatwet zal in zijn uitwerking grote invloed hebben op het landschap van Zeeland. Om elektrificatie als onderdeel van de transitie van fossiele naar duurzame energiebronnen door te voeren, zullen (veel) meer windturbines op land en in zee gebouwd moeten worden en zullen op vele plekken initiatieven voor realisatie van zonneparken (uitgestrekte kavels met zonnepanelen) ontstaan. Aan beide ontwikkelingen kleven nadelige landschappelijke

en ecologische consequenties. Het Zeeuwse Landschap zal deze ontwikkelingen nauwlettend moeten volgen om de negatieve effecten zoveel mogelijk te beperken, zonder afbreuk te willen doen aan de zeer noodzakelijke overgang naar niet-fossiele energiebronnen.

Landschap onder druk

Niet alleen de energietransitie zal de waarden van het Zeeuwse landschap onder druk zetten. De landschappelijke herkenbaarheid, schoonheid en identiteit lopen ook door tal van andere trends gevaar. Verstedelijking, recreatieve ontwikkelingen, groei van bedrijventerreinen en de voorspelde bevolkingstoename in Nederland die overloopeffecten in Zeeland zal hebben, kunnen alle tot degeneratie van landschappelijke kwaliteiten leiden.

Er is op dit moment geen duidelijk overheidsbeleid dat een antwoord geeft op de behoefte aan adequate bescherming van het Nederlandse landschap. De Nationale Landschappen, aangewezen in 2004, zijn sedert 2012 geen onderdeel meer van nationaal beleid. Nu moeten provinciale omgevingsvisies, naast de andere ruimtelijke opgaven, richting geven aan de bescherming van landschapswaarden. Wellicht dat verbreding van het concept van Nationale Parken - traditioneel uit natuurgebieden bestaand - door insluiting van omliggend landschap perspectieven biedt. Voor alle natuur- en landschapsorganisaties ligt hier nationaal en provinciaal een opgave om de ontwikkelingen in een goede richting te sturen.

3. ORGANISATIE

Het Zeeuwse Landschap heeft een werkorganisatie die uit circa vijfenveertig medewerkers bestaat, met aan het hoofd een directeur-bestuurder. Een Raad van Toezicht is belast met toezicht op de gang van zaken binnen de stichting. Voorts is er een Raad van Advies, die de directeur-bestuurder en Raad van Toezicht adviseert. De Natuurwetenschappelijke Adviescommissie (NWA) adviseert over het te voeren natuurbeheer.

Het terreinbeheer is organisatorisch ondergebracht in de districten Noord en Zuid. Daarnaast zijn er de afdelingen Ecologie & Kwaliteitsbewaking en Communicatie & Publieksdiensten. Aan het hoofd van deze vier clusters staan districts- en afdelingshoofden. Direct onder de directeur-bestuurder vallen voorts een stafbureau, de administratie en het secretariaat. Districtshoofden, afdelingshoofden, administrateur en vertegenwoordiger van het stafbureau fungeren tezamen als managementteam van de werkorganisatie, onder voorzitterschap van de directeur-bestuurder. Voor de beleidsperiode 2019-2023 voorzien we op dit moment geen ingrijpende wijziging in de organisatorische opzet.

4. TERREINBEHEER

Het behoud en beheer van natuur is een kerntaak van Het Zeeuwse Landschap. De organisatie beheert bijna 10.000 hectare, verspreid over tientallen terreinen. De komende jaren zal de inzet voor het terreinbeheer een geleidelijke verandering en intensivering ondergaan. Dit heeft te maken met ontwikkelingen van de afgelopen jaren in de terreinen zelf, maar ook in de maatschappij:

Toename op diverse fronten

Het areaal natuurgebieden in beheer bij Het Zeeuwse Landschap neemt elk jaar toe. Dat is heel positief: samen met collega-organisaties werken we immers aan de voltooiing van het Natuurnetwerk in Zeeland. Die groei in hectares vraagt op zichzelf al een grotere beheerinspanning. Daarenboven neemt de recreatieve druk op de terreinen toe, door een grotere vraag naar georganiseerde groepsactiviteiten en de maatschappelijke wens om de gebieden op meer manieren te kunnen beleven. Ook een grotere inzet op gastheerschap en toezicht in de terreinen is gewenst, vanwege het (helaas) frequenter voorkomen van oneigenlijk gebruik, zoals afvaldumpingen en het negeren van betredingsregels. Er ligt dus een belangrijke uitdaging op het vlak van de interactie met bezoekers en de omgeving, en hoe we die efficiënt vormgeven. Daarnaast groeit door provinciale en landelijke afspraken en verplichtingen de administratieve kant van het werk. De Programmatische Aanpak Stikstof, de Subsidieregeling Natuur en Landschap, het faunabeheer, betalingsrechten en certificeringen zijn daar voorbeelden van. Een uitbreiding van de personele capaciteit is daarom gewenst. De beschikbare middelen zijn uiteraard niet onbeperkt. Om meer arbeidscapaciteit in te kunnen zetten (naast het invulling geven aan een algemene maatschappelijke betrokkenheid) blijven we samenwerken met organisaties die werkzaam zijn in zorg- en re-integratie-trajecten en willen we de inzet van vrijwilligers nog meer benutten.

Terreinwaarden: méér dan alleen natuur

Behoud en bevordering van natuur- en landschapswaarden staan centraal bij het terreinbeheer. De natuurwaarden worden vooral bepaald door de rijkdom aan flora en fauna. Maar er is meer: landschapswaarden omvatten een breder palet, waaronder cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden. De cultuurhistorische en archeologische waarden bestaan uit de sporen van menselijke aanwezigheid en activiteiten in het verleden in het landschap van nu. Aardkundige waarden zijn de zichtbare sporen van geomorfologische processen die hebben geleid of actief leiden tot de vorming van het landschap. De aanwezigheid van deze drie typen waarden draagt bij aan de betekenis van een terrein: ze voegen extra dimensies toe. Het Zeeuwse Landschap ziet er vanwege het onvervangbare karakter van deze waarden op toe dat het natuurbeheer of de natuurontwikkeling in gebieden er geen afbreuk aan doen.

Kwaliteitsimpulsen

Optimalisatie van de natuurkwaliteit in de terreinen van het Zeeuwse Landschap vereist ook in de toekomst permanent aandacht, omdat de natuurwaarden buiten het Natuurnetwerk Nederland nog steeds dalen. De daartoe noodzakelijke verbeteringsprojecten (kwaliteitsimpulsen) voeren we uit via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap of, wanneer het specifiek gericht is op soorten, gefinancierd vanuit het provinciale soortenbeleid.

Naast eenmalige fysieke maatregelen streven we ook naar verbeteringen in het grondgebruik. Een groot deel van de gronden van Het Zeeuwse Landschap bestaat uit weidegebied, dat we in periodes van enkele jaren aan veehouders in de nabije omgeving verpachten. Daar waar mogelijk geven we daarbij de voorkeur aan biologische bedrijven. We passen regelmatig de algemene

pachtvoorwaarden aan, met het doel de natuurkwaliteit te bevorderen. Het uitsluiten van bepaalde ontwormingsmiddelen, wat gunstig is voor insecten, is hier een voorbeeld van. We hebben in toenemende mate aandacht voor de bodembioïologie en willen de pachters in de terreinen van het Landschap dan ook meer betrekken bij het natuurbeheer, door voorlichting in de vorm van excursies of een korte cursus.

Jacht

In de natuurgebieden van Het Zeeuwse Landschap vindt geen jacht plaats. Toch kan het incidenteel noodzakelijk zijn dat afschot plaatsvindt, als schadebestrijding, al of niet in de vorm van populatiebeheer en conform de wet Natuurbescherming. Goed nabuurschap is een belangrijk argument om schadebestrijding toe te staan. Voor de uitvoering van schadebestrijding sluit het Landschap een jachthuurovereenkomst af met de regionale wildbeheereenheid voor alleen die natuurgebieden, of gedeelten daarvan, waar in de directe omgeving regelmatig schade ontstaat. Alleen in geval van optredende schade kan afschot plaatsvinden. Daarvoor is altijd eerst overleg met de organisatie vereist.

Klimaatverandering

De naar verwachting belangrijkste gevolgen van de klimaatverandering zijn veranderende neerslag- en temperatuurpatronen over het kalenderjaar en toenemende zoutinvloed op zoete ecosystemen. Deze kunnen vele plant- en diersoorten onder druk zetten, zelfs laten verdwijnen, maar ook tot het verschijnen van nieuwe soorten leiden, met name uit de warmere delen van Europa.

Een terreinbeheerder kan op verschillende manieren met de effecten van klimaatverandering op soorten en habitats omgaan. Eén manier is om de directe gevolgen ongedaan te maken. Dit kan echter maar in beperkte mate en mogelijk voor een beperkte tijdsduur. Een voorbeeld hiervan is het plaatsen van een windmolen voor het oppompen van water, of het vervangen van duikers met een vast peil door regelbare stuwtejes. Waar voorheen het neerslagpatroon het waterpeil bepaalde, kunnen de pompen en stuwtejes de waterstanden beheersen, onafhankelijk van de hoeveelheid neerslag en verdamping. Dit is voornamelijk mogelijk in kleinere, geïsoleerde terreinen, maar biedt voor grote gebieden en op langere termijn onvoldoende soelaas of is zelfs onhaalbaar.

Een andere benaderingswijze is om de terreinen dusdanig robuust te maken dat soorten zich onder uiteenlopende omstandigheden toch blijvend kunnen vestigen. Daarvoor zijn verschillende strategieën mogelijk. Vergroting van de eigen terreinen helpt, omdat er in een groter oppervlak meer mogelijkheden zijn om gradiënten aan te brengen. Door bijvoorbeeld duinvalleien in een gebied op verschillende hoogtes te herstellen, zijn er in zowel droge als natte jaren altijd valleien die planten en dieren een geschikt leefmilieu bieden. Wanneer vergroten niet mogelijk is, kan verbinden van gebieden migratie van soorten mogelijk maken. Het inrichten van bufferzones is ook een manier om het leefgebied te vergroten en/of om negatieve randinvloeden te dempen. In de komende beleidsperiode zullen we een beleidsnotitie opstellen over dit onderwerp, specifiek gericht op de terreinen van Het Zeeuwse Landschap. In elk nieuw of te actualiseren beheerplan zal aanpassing aan klimaatverandering expliciet aan de orde komen.

Een vraag op nationaal en internationaal niveau is of de begrenzing van het huidige Natuurnetwerk Nederland en het Europese Natura2000-netwerk gezien de klimaatverandering voldoende robuust en ruimtelijk goed gesitueerd is. Het Zeeuwse Landschap draagt met collega-organisaties medeverantwoordelijkheid voor het nationaal en provinciaal agenderen en beantwoorden van dit vraagstuk.

5. MONITORING EN NATUURKwaliteit

De Subsidieregeling Natuur en Landschap stelt eisen aan het monitoren van de natuurwaarden in terreinen waarvoor subsidie wordt verleend. Welke inventarisaties verplicht zijn is afhankelijk van het specifieke doelpakket dat voor een bepaald natuurterrein geldt. In het algemeen zijn elke 12 jaar een vegetatiekartering en elke 6 jaar botanische en broedvogelinventarisaties (bij weidevogels elke 3 jaar) verplicht. Daarnaast zijn er nog te monitoren soorten uit minder courante groepen aangewezen, zoals dagvlinders, sprinkhanen, zoogdieren en vissen. Deze verplichte inventarisaties vormen de basis van het monitoringswerk. Bovenop deze basisverplichting zullen we in de beleidsplanperiode een aantal extra inventarisaties uitvoeren, onder meer om de predatiedruk op weidevogels te onderzoeken en de stand van de boerenlandvogels in akkervogeltopgebieden te volgen. Ook onderzoeken we in de komende jaren of de monitoringsinspanning kan worden uitgebreid en toegespitst om de invloeden en gevolgen van klimaatverandering te volgen.

Beheerplannen

Voor al de gebieden van Het Zeeuwse Landschap bestaat een actueel beheerplan. Daarin is het beheer voor een periode van 12 jaar vastgelegd, om de continuïteit en de kwaliteit van het beheer voor de middellange termijn te documenteren en waarborgen. De beheerplannen beschrijven op basis van de beschikbare monitoringgegevens welke eenmalige en cyclische maatregelen nodig zijn om de waarden in stand te houden en/of te optimaliseren. Beheerplannen kennen naast de beheerplancyclus elke 6 jaar een tussentijdse evaluatie - in de vorm van een interne audit

- conform de ritmiek die voor Natura2000-beheerplannen geldt. In de komende beleidsperiode continueren we het werken met beheerplannen en actualiseren we tijdig alle bestaande plannen. De verwachting is dat klimaatverandering in de meeste terreinen vrij ingrijpende gevolgen zal hebben. Daaraan zullen we in de beheerplannen speciale aandacht besteden.

Elke 6 jaar vindt in alle terreinen een interne en/of externe audit plaats waarbij de natuurkwaliteit en de algemene gesteldheid van het terrein beoordeeld wordt aan de hand van landelijk opgestelde criteria (stoplichtbenadering), in combinatie met een eigen, meer praktisch gerichte checklist. De interne en externe audits maken jaarlijks ook deel uit van de kwaliteitsbewaking conform de eisen die aan een gecertificeerd natuurbeheerder gesteld worden.

Databeheer

Het Zeeuwse Landschap beheert grote databestanden van tal van organismen. Regelmatig onderhoud aan de database is noodzakelijk om deze ontsloten en actueel te houden. De gegevens dragen we over aan de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Voor de monitoringsgegevens die we in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap en Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap verzamelen is dit al gebeurd, maar nog niet voor de overige databestanden waarover we beschikken. We streven ernaar om al de monitoringsgegevens van het Landschap te controleren, te valideren en aan de NDFF over te dragen.

6. BELEEFBAARHEID VAN TERREINEN EN OBJECTEN

In het verlengde van het beschermen en beheren van de natuur-, cultuurhistorische en aardkundige waarden van de terreinen van Het Zeeuwse Landschap ligt het beleef- en waarneembaar maken van die kwaliteiten. Openstelling of anderszins beleefbaar maken van de gebieden en het verzorgen van passende voorzieningen zijn belangrijke middelen om het draagvlak voor behoud en beheer van natuur, landschap en erfgoed te vergroten. Het uitgangspunt is dat alle terreinen beleefbaar moeten zijn. Dat betekent niet per sé dat ze toegankelijk zijn: soms komt dat de natuurwaarden en beleefbaarheid niet ten goede. Voorbeelden daarvan zijn weidevogelgebieden en kustvogelkolonies in de broedtijd. Ook de veiligheid van de bezoeker speelt hierbij een rol, met name bij de buitendijks liggende schorgebieden. Bezoekers en passanten moeten dus van een gebied of object kunnen genieten, op een manier die daarbij past.

Rustige en natuurgerichte recreatie

Het Zeeuwse Landschap wil bezoekers graag diverse mogelijkheden van natuurbeleving bieden. Uit recent onderzoek door het Kenniscentrum Kusttoerisme blijkt dat toeristen juist de landschappelijke en natuurlijke elementen in Zeeland waarderen. Voor alle motieven om te recreëren, van 'er even tussenuit', 'opgaan in de natuur' tot 'uitdaging', dragen met name 'rust', 'ruimte', 'water' en een 'natuurlijk uiterlijk' bij aan de belevingswaarde van de recreatieve activiteit. Omdat de natuurwaarde van de terreinen van het Landschap bovenaan staat, richten wij ons met name op rustige en natuurgerichte recreatie.

Op het vlak van digitale toepassingen en beleving is er veel mogelijk in natuurterreinen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan 'augmented' en 'added reality' (zoals Layar en Pokemon Go), live meldingen in het veld en links naar online informatie. Wij kiezen er echter bewust voor om op dit vlak niet actief te zijn: er gaat immers niets boven 'real-time' fysieke beleving en echt contact met de Zeeuwse natuur. Wel staan wij open voor nieuwe vormen van natuurbeleving als deze bij de terreinen passen.

Recreatief medegebruik

De natuur in Zeeland staat steeds meer onder druk; slechts een klein percentage van het Zeeuwse landoppervlak is beschermde natuur. Toch krijgen we steeds vaker de vraag voor intensief recreatief medegebruik in de gebieden van Het Zeeuwse Landschap, zoals (sport)evenementen. In principe staan wij daarvoor open, maar de vraag of de activiteit tot onacceptabele schade voor de natuur leidt staat bij de beantwoording uiteraard centraal. Ook kunnen grootschalige evenementen de natuurbeleving van andere bezoekers verstoren. Per geval zullen we hier een afweging moeten maken, aan de hand van een daartoe opgestelde checklist.

7. NATUUR VAN HET PLATTELAND

Natuurgebieden vormen een bescheiden deel van het Zeeuwse landschap. Voor de bewoners van Zeeland én voor de natuurwaarden van de provincie is het platteland buiten het Natuurnetwerk minstens zo belangrijk. Het Zeeuwse Landschap beschouwt in de komende beleidsperiode, naast de natuur in het Natuurnetwerk, ook de (bevordering van de) natuur van het platteland expliciet als werkveld. Het platteland is de ruimte waar zelfs een groot deel van de Nederlandse natuurwaarden te vinden zou moeten zijn. De natuur van het agrarisch gebied gaat echter al decennia achteruit. Op veel plaatsen in Zeeland zijn weide- of akkervogels nauwelijks meer aanwezig en de insecten staan onder grote druk. Deze negatieve trends tonen de schaduwkanten van de moderne, intensieve landbouw. Die is puur economisch gedreven en produceert nu zo veel mogelijk tegen zo laag mogelijke kosten. Die insteek leidde tot een enorme intensiteit van grondgebruik, tot schaalvergroting van percelen en monoculturen. Deze ontwikkelingen in combinatie met overbemesting, gebruik van bestrijdingsmiddelen en verdroging hebben het agrarische landschap gedegradeerd tot een ecologische sterk verarmd gebied: onleefbaar voor de meeste wilde planten en dieren.

Niet alleen de natuurwaarden van het platteland gaan verloren, maar de intensieve landbouw loopt zelf ook steeds nadrukkelijker tegen grenzen aan. De natuurlijke bodemvruchtbaarheid neemt af, de weerbaarheid tegen regen en droogte staat onder druk en de maatschappij accepteert de negatieve milieueffecten van de moderne landbouw steeds minder. Het inzicht groeit dat het tijd is om ruimte te maken voor landbouw met een andere oriëntatie. Het Zeeuwse Landschap beschouwt daarom in de komende beleidsperiode ook de (bevordering van de) natuur van het platteland expliciet als een taak.

Natuur-inclusieve landbouw

In 2018 hebben de provinciale Landschappen en Landschapsbeheerstichtingen de intentie uitgesproken om natuur-inclusieve landbouw en daarmee de natuur van het platteland te bevorderen. Dat kan alleen door met boeren samen te werken en gezamenlijk de zoektocht naar een meer natuurvriendelijke landbouw te ondernemen. Immers, zolang het Gemeenschappelijk (Europees) Landbouw Beleid onvoldoende financiële ondersteuning biedt om agrariërs tot doeltreffende, biodiversiteitsversterkende maatregelen te bewegen, is alternatieve ondersteuning nodig. Landbouwgrond, door Het Zeeuwse Landschap op zorgvuldig geselecteerde, ecologisch perspectiefrijke plekken verworven, kan een substantiële rol spelen in het grootschalig, regionaal beschermen en bevorderen van de natuurwaarden van het platteland.

Wij hebben hier inmiddels ervaring mee opgebouwd, allereerst door de verwerving van landbouwgrond rondom Hoeve Van der Meulen en meer recent in het akkervogelproject op Schouwen-Duiveland. De 50 hectares landbouwgrond die het Landschap kan inzetten, gekocht met middelen van het project Kustlaboratorium, vormen de hoeksteen voor de (cruciale) medewerking van de boeren bij dit laatste project. Deze grond geven wij aan hen in gebruik als tegenprestatie voor natuurmaatregelen die zij op hun akkers nemen. Zo ontstaat een multipliereffect: de grond levert een veelvoud aan hectares akkerland met natuurmaatregelen op. Wij gaan op dat spoor verder en zullen een deel van het vermogen van de stichting in landbouwgrond beleggen, met de bedoeling om deze grond te benutten middels het hierboven beschreven 'multiplier model' ter bevordering van de plattelandsnatuur. Voor de komende beleidsperiode is het doel om twee nieuwe grootschalige projecten in de provincie van de grond te tillen.

8. BIJZONDERE PROJECTEN

Het landschap van Zeeland is niet statisch. Het verandert met de tijd, in afhankelijkheid van de maatschappelijke en economische eisen. Harmonieus samengaan van ecologie en economie zou het vanzelfsprekende uitgangspunt moeten zijn bij de voortgaande ontwikkeling van het landschap.

Waterdunen en Kustlaboratorium

Het Zeeuwse Landschap nam in het recente verleden al initiatieven waarbij ecologische belangen - lees: natuurwaarden - en economische belangen gekoppeld zijn. Waterdunen (geïnitieerd in 2004) en Kustlaboratorium (2010) zijn voorbeelden van grootschalige, gebalanceerde landschapsontwikkeling. Op dit moment, en naar verwachting ook de komende jaren, hebben wij de handen vol aan de voltooiing en het erop volgende beheer van beide projecten. Het nemen van nieuwe grootschalige initiatieven ligt daarom niet voor de hand. Niettemin blijft het Landschap wel openstaan voor het benutten van belangrijke kansen als die zich voordoen.

Inzet voor kustbroedvogels

Vooraf door de uitbreiding van de populatie vossen in Zeeland hebben grondbroeders, waaronder kust- en weidevogels, het zwaar. Dit is bijvoorbeeld duidelijk merkbaar in de afnemende aantallen broedende vogels in Het Verdrongen Land van Saeftinghe. Alternatieve, veilige nestlocaties zijn noodzakelijk voor het behoud van de broedpopulaties. De ontwikkeling van broedeilanden op platen in de deltawateren kan een dergelijk alternatief zijn, naar het voorbeeld van het al decennialang succesvolle broedeiland De Bol op de Hooge Platen in de Westerschelde. We zullen ons daarom in de komende beleidsperiode inzetten voor de realisatie van nieuwe broedeilanden, te beginnen in de Westerschelde.

Grenspark Groot-Saeftinghe

Al enkele jaren wordt gewerkt aan het realiseren van een grensoverschrijdend park dat het schorgebied van Saeftinghe, maar ook de nieuwe natuur van de Hedwigepolder en aan Vlaamse zijde de Doel- en Prosperpolder omvat. Het aangrenzende landbouwgebied en het Antwerpse havengebied vormen het decor én zijn gedeeltelijk ook onderdeel van het Grenspark Groot-Saeftinghe. Veel moet nog uitgewerkt worden. Het Zeeuwse Landschap zal ook de komende jaren een constructieve bijdrage aan de totstandkoming van het Grenspark leveren.

9. GEBOUWD ERFGOED

Het gebouwd cultuurhistorisch erfgoed dat onderdeel is van het landschap, zoals boerderijen, molens of dijkhuisjes, is onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van Zeeland. Het vormt een deel van de identiteit van de provincie. Daarmee is behoud van dit erfgoed ook wenselijk. Behoud en onderhoud zijn echter kostbaar, terwijl de functionaliteit van de gebouwen tegenwoordig vaak beperkt is. Veel gebouwd erfgoed dreigt daarom verloren te gaan.

Vangnetfunctie

Het Zeeuwse Landschap wil graag een rol spelen om gebouwd erfgoed in het buitengebied te behouden. Wij willen daarbij vooral de rol van vangnet vervullen: dat wil zeggen inspringen wanneer teloorgang dreigt. Hoeve Van der Meulen was het eerste object dat geheel dreigde te verdwijnen, maar werd door Het Zeeuwse Landschap gered, door aankoop en restauratie (2006-2009). Inmiddels is het succesvol herbestemd. Sindsdien zijn twee andere historische boerderijen en een veldschuur verworven en gerestaureerd, evenals een voormalige schans (die later landhuis werd). Enkele andere objecten, zoals de fundamenten van het kasteel Hellenburg, zijn al langer in bezit van het Landschap.

Criteria

Bij de besluitvorming rond behoud van een object hanteren we een aantal criteria. Die zijn allereerst inhoudelijk, zoals de inschatting van de cultuurhistorische waarde van het object (ensemblewaarde, gaafheid, zeldzaamheid en dergelijke), de kwaliteit van de landschappelijke inbedding (situatieve waarde) en het risico van definitief teloorgaan indien Het Zeeuwse Landschap zich niet als potentiële verwervende partij opwerpt. Maar ook meer praktische zaken zijn van belang: de geschatte kosten die verwerving en restauratie met zich meebrengen, het uitzicht op duurzaam functioneel gebruik en risico's voor wat betreft de te verwachten toekomstige beheerkosten.

Extra aandachtspunt vormen de wensen om gebouwd erfgoed gespreid over de diverse Zeeuwse regio's te verwerven en om zoveel mogelijk recht te doen aan de diverse fases van de Zeeuwse historie. Dit betekent ook dat objecten uit het meer recente verleden, zoals noodboerderijen en verdedigingswerken, in ogenschouw worden genomen.

Erfgoedfonds

Anders dan voor het Natuurnetwerk Zeeland is er voor gebouwd erfgoed geen tijdgebonden nationale of provinciale kwantitatieve taakstelling. Dit betekent dat verwerving een onvoorspelbaar en ad-hoc karakter heeft, en daardoor sterk afhankelijk is van dan beschikbare financiële middelen. Restauratie en onderhoud van erfgoed vergen veel geld. De verwerving van gebouwd erfgoed mag nooit de continuïteit van Het Zeeuwse Landschap in gevaar brengen. Dat betekent dat externe middelen gevonden moeten worden om aan de financieringsbehoefte te voldoen. Soms zal op de overheid een beroep kunnen worden gedaan, maar vaker zullen provinciale en nationale fondsen of de Nationale Postcode Loterij een rol moeten spelen in het bekostigen van het behoud van het erfgoed. Het Zeeuwse Landschap heeft een Verwervingsfonds, gevuld door nalatenschappen, legaten en dergelijke. In de komende beleidsperiode gaan we na of hiervan een apart erfgoedfonds afgesplitst kan worden. Daarbij zetten we het geschatte benodigde bedrag voor het afronden van het Natuurnetwerk Zeeland - Het Zeeuwse Landschap betaalt op dit moment 15 % van de aankoop van grond - met voorrang apart.

Kostendekkend in verruimd afwegingskader

Uitgangspunt bij het reguliere beheer van de gebouwen is dat de opbrengsten, zoals huur, verhuur en erfpacht, kostendekkend zijn. Bij een groeiend aantal objecten willen we het financieel afwegingskader op het punt van duurzaam financieel beheer verruimen, door de keuze voor wel of niet verwerven niet zozeer per object te maken, maar door de gemiddelde kosten voor instandhouding van het totaal aan erfgoed van Het Zeeuwse Landschap in ogenschouw te nemen. Sommige objecten zijn namelijk té waardevol om niet te behouden, terwijl een financieel rendabele herbestemmingsvorm niet of nauwelijks te realiseren valt. Bij andere objecten kan echter een financiële plus behaald worden, waardoor de opbrengsten van het totaal aan gebouwd erfgoed opwegen tegen de kosten.

Erfgoednota

In de verwachting dat behoud van gebouwd erfgoed een belangrijker component van ons werk zal worden, is het nodig om beter uitgewerkt beleid te ontwikkelen dat richting geeft aan het toesnijden van de organisatie op deze relatief nieuwe taak. Het gaat dan bijvoorbeeld om zaken als het procesmatig identificeren, prioriteren en verwerven van cultuurhistorisch erfgoed, het verwerven van kennis en expertise binnen de organisatie en het aanpassen van de begroting en de financiële administratie voor sturing van en controle op dit werkveld. In de komende beleidsperiode zullen we hiertoe een erfgoednota opstellen.

Draagvlak

Net zoals voor bescherming van natuur en landschap is er voor de (relatief nieuwe) rol van Het Zeeuwse Landschap voor het behoud van gebouwd Zeeuws erfgoed draagvlak vanuit de samenleving nodig. Dit impliceert dat wij in de communicatie-uitingen expliciet aandacht aan dit onderwerp moeten besteden. Dat kan bijvoorbeeld in het tijdschrift ZEEUWLANDSCHAP, maar het beste kan dat op de locatie zelf, want daar is het verhaal van het erfgoed het best beleefbaar, en de historische ervaring het sterkst.

10. EXTERNE BELANGENBEHARTIGING

Vrijwel dagelijks voert Het Zeeuwse Landschap overleg met overheden, instellingen en belangengroepen. Dat hoort bij het goed kunnen uitvoeren van terreinbeheer. Maar in toenemende mate worden wij ook betrokken bij het opstellen van provinciale visies en beleidsdocumenten, bij grote ruimtelijke ontwikkelingen gerelateerd aan de opwekking van duurzame energie, recreatie en toerisme en de ontwikkeling van de deltawateren - om maar enkele onderwerpen te noemen. Zaken die soms ver buiten het directe terreinbeheer liggen. Gelukkig staan we er niet alleen voor bij het behandelen van al die dossiers. Met organisaties zoals de Zeeuwse Milieufederatie, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en regionale natuurverenigingen als de Steltkluut en 't Duumpje is het vaak mogelijk tot goede werkafspraken over verdeling van de diverse onderwerpen te komen. De bescherming van de waarden van natuur en landschap van Zeeland in brede zin is bij dergelijke externe belangenbehartiging vanzelfsprekend de insteek. Daarbij hoort het zoveel mogelijk behouden van belangrijke cultuurhistorische waarden én gebiedsidentiteit. Wij zetten op twee sporen in voor de bescherming van natuur en landschap buiten de terreinen van het Landschap:

Beleidsbeïnvloeding

Het Zeeuwse Landschap participeert in overlegplatforms binnen de provincie Zeeland, onderhoudt regelmatig contact met lokale politici over beleidskwesties en denkt mee in lokale gebiedsprocessen. Ook geven wij input aan Landschappen.NL, de landelijke koepel van de provinciale Landschappen, voor de ontwikkeling van landelijk beleid.

Begeleiding van ruimtelijke projecten

Wij voeren overleg met overheden, bedrijven en ontwikkelaars over projecten die een grote invloed hebben op de lokale natuur- en landschapswaarden. Hierbij streven we naar het maken van heldere afspraken over de uitvoering van projecten, met daarbij oog voor de bescherming van natuur, cultuurhistorie en landschap. Als dit niet naar tevredenheid lukt, kunnen we besluiten tot een formele bezwarenprocedure.

Plannen op het vlak van de ruimtelijke ordening zijn divers en talrijk, te veel om ze allemaal te kunnen beoordelen. Onderstaand afwegingskader bepaalt de inzet van Het Zeeuwse Landschap.

	Inzet Het Zeeuwse Landschap inzake plannen derden
Eigen terrein en zone rondom	Actief, al of niet in samenwerking met andere (natuur)organisaties.
Deltawateren	Volkerak, Oosterschelde en Westerschelde: wij kunnen het voortouw nemen, al dan niet in samenwerking met andere (natuur)organisaties. Bij andere deltawateren spelen we een meer ondersteunende of geen rol, afhankelijk van de activiteit.
Landschap en natuur algemeen	Voor relevante onderwerpen leveren wij een inbreng, waar nodig in afstemming met andere organisaties. Hier noemen we specifiek het bijdragen aan het vormgeven van de energietransitie in Zeeland, met speciale aandacht voor behoud van landschapswaarden.

11. COMMUNICATIE EN DRAAGVLAK

Maatschappelijk draagvlak is een voorwaarde voor blijvende bescherming van natuur, landschap en cultuurhistorische objecten. Om dat te verkrijgen is communicatie essentieel: onbekend maakt onbemind. Communicatie en informatievoorziening, het onderhouden en het leggen van nieuwe verbindingen met de bestaande achterban en nieuwe doelgroepen zijn daarom van groot belang. We willen daarom goed kenbaar maken wat we doen. Zeker bij ingrijpende beheermaatregelen willen we vooraf de omgeving informeren en betrekken. Het Zeeuwse Landschap staat hierbij open voor inbreng van de omgeving. We zorgen voor regelmatige nieuwsberichten in de lokale media, over werkzaamheden, de resultaten van de natuurmonitoring door het Landschap en bijzondere waarnemingen. Belangrijk is ook de herkenbaarheid van Het Zeeuwse Landschap in het veld, door goede en in een uniforme huisstijl uitgevoerde bebording bij de terreinen en bezoekerscentra van het Landschap.

Tijdschrift ZEEUWLANDSCHAP

Het magazine ZEEUWLANDSCHAP blijft de kern van de communicatie met de donateurs van Het Zeeuwse Landschap. Het verschijnt viermaal per jaar, zowel op papier als digitaal. Het speelt een belangrijke rol in de profilering van het Landschap, doordat het veel aandacht besteedt aan het werk van de organisatie en ook de stellingnames verduidelijkt in kwesties die spelen in natuur en landschap. Regelmatig bekijken we of vormgeving en inhoud van het tijdschrift aansluiten bij de wensen van de doelgroep.

Digitaal

De websites hetzeeuwselandschap.nl, saeftinghe.eu, kustlaboratorium.nl en de digitale email-nieuwsbrief zijn ook belangrijke publieke informatiebronnen over ons werk, de natuurgebieden en cultuurhistorische objecten. In de komende periode willen we het accent meer leggen op activiteiten en beleving: 'Wat is er deze week te doen bij Het Zeeuwse Landschap?' In het digitale domein zijn we verder aanwezig op enkele sociale media: Facebook en in mindere mate Twitter. De Facebookpagina, waar we natuurnieuwtjes en activiteiten delen, is op dit moment een belangrijk communicatiemiddel. De diversificatie en ontwikkelingen op dit terrein gaan snel; we zullen inspelen op nieuwe mogelijkheden die zich aandienen.

Donateurs

Donateurs zijn belangrijk voor Het Zeeuwse Landschap: zij maken de maatschappelijke verankering in de provincie concreet. De omvang van het donateursbestand is ook een indicatie voor het draagvlak dat het Landschap in de provincie heeft. Donateurs kunnen door hun band met het Landschap een rol spelen bij het verder realiseren van de doelstelling van de stichting. Tenslotte leveren donateurs een bijdrage aan de inkomsten van de stichting. Werven en binden van donateurs heeft daarom onze grote aandacht.

Jaarlijks zullen we een donateur-wervingsactie houden. Doelstelling voor de periode 2019-2023 is om minimaal boven de 10.000 donateurs te blijven en te streven naar groei tot boven de 11.500. We willen graag 'intrinsiek gemotiveerde' donateurs aantrekken: mensen die niet vanwege kortstondige (financiële) voordeeltjes donateur worden, maar omdat ze zich verbonden voelen met het werk en doelstelling van het Landschap en daarbij ook een meerjarige verbintenis willen aangaan. Daarom streven we naar meer persoonlijk contact met de bezoekers van de terreinen en gebouwen van het Landschap, bijvoorbeeld door op evenementen en drukke dagen met een bemande kraam aanwezig te zijn.

Wij hechten aan een goed contact met de donateurs. Mede om te voorkomen dat we teveel in een 'beheerdersbubbel' blijven is het goed om bij sommige vraagstukken een andere kijk op de zaak te ontvangen. Reacties van donateurs zullen ons helpen bij de meningsvorming. Zo denken we aan een rubriek in ZEEUWLANDSCHAP: "Wat vindt u?" Het idee is om in elke editie een vraagstuk voor te leggen, waarbij we de lezers uitnodigen om hierover hun gedachten te delen. Deze gedachten helpen ons alle kanten van het vraagstuk te bekijken. In het erop volgende nummer zal dan een bloemlezing volgen uit de reacties, en indien relevant, ook welk standpunt wij innemen.

Sponsors en Groene Kring

Sponsors, bedrijven die onze werkzaamheden financieel ondersteunen, kunnen als leden van de Groene Kring steeds belangrijker worden voor het Landschap. Ze zijn een indicatie voor het draagvlak in de provincie, maar primair moet een sponsor financieel wat voor ons werk betekenen. Doel van het sponsorbeleid is het werven van extra financiële middelen vanuit het regionale bedrijfsleven. Hiertoe zijn sponsorpakketten ontwikkeld, waarbij de tegenprestatie van Het Zeeuwse Landschap oploopt met de omvang van de bijdrage. In de komende beleidsperiode zetten we hier verder op in en streven we naar uitbreiding van de Groene Kring.

Bezoekerscentra en cultuurhistorische objecten

De bezoekerscentra van Het Verdrongen Land van Saeftinghe in Emmadorp, de Eendenkooi in Anna Jacobapolder en Oranjezon bij Vrouwenpolder zijn belangrijke communicatielocaties voor Het Zeeuwse Landschap, waarmee we een gevarieerd publiek bereiken. Bij de grotere cultuurhistorische objecten, Kruisdijkschans, Hoeve Van der Meulen, Hofstede Veldzicht, Hof Waterdunen/Kustlabgebouw, vliedbergen, fundamenten van kasteel Hellenburg en Schaapskooi Noord in Saeftinghe, zoeken we een bij ieder object passende manier om de verbinding met Het Zeeuwse Landschap duidelijk te maken.

Terra Maris

Het Landschap behoudt de verbinding met Terra Maris, het museum voor natuur en landschap van de provincie Zeeland. Er is sprake van een bijzondere verbondenheid: Het Zeeuwse Landschap is de stichter van het museum, en het Landschap en Terra Maris hebben dezelfde Raad van Toezicht. Het Landschap ondersteunt Terra Maris financieel en we maken driejarige afspraken over samenwerking, onder andere over communicatie en wederzijdse versterking, die we jaarlijks evalueren.

Scholenwerk en samenwerking

Wij houden ons vanuit de statutaire doelstelling van Het Zeeuwse Landschap intensief met voorlichting en educatie op het gebied van natuur en landschap bezig. Sedert 2018 doen we dat voor een belangrijk deel in samenwerking met andere natuurorganisaties in de provincie, in het samenwerkingsverband De Zeeuwse Natuur. In de komende beleidsperiode ontwikkelen we voor een aantal gebieden een lespakket dat scholen zoveel mogelijk zelfstandig kunnen gebruiken. Het gaat om terreinen die dichtbij basisscholen liggen en voldoende afwisselende 'inhoud' hebben, zoals Hoeve Van der Meulen. Bezoekerscentrum de Eendenkooi biedt basisscholen uit de regio en verdere omgeving een interessant programma. Bezoekerscentrum Het Verdrongen Land van Saeftinghe doet hetzelfde voor zowel basis- als middelbare scholen. Beide lesprogramma's herzien we regelmatig om hun aantrekkelijkheid te behouden.

Vrijwilligers

Het Zeeuwse Landschap kan niet zonder de inzet van vrijwilligers. Zij spelen heel gevarieerde rollen, bijvoorbeeld bij ecologische monitoring, als begeleiders van excursies, bij het scholenwerk

en in de Raad van Advies. Zij nemen daarmee onmisbare posities in binnen het netwerk van de organisatie, en verdienen alle waardering! Wij coördineren hun inzet en bieden bijscholingen aan. We streven naar verbreding van de activiteiten waarvoor we vrijwilligers inzetten. Zo willen we bijvoorbeeld toewerken naar de inzet van vrijwillige gastheren in drukbezochte terreinen. Deze hebben een oog- en oorfunctie, staan bezoekers informatief te woord en kunnen indien nodig een toezichthouder met BOA-bevoegdheden inschakelen. Ook de inzet van vrijwilligers bij de promotie van Het Zeeuwse Landschap, bijvoorbeeld om met een kraam op evenementen te staan, is een wens.

In 2019-2020 zullen we een overkoepelend vrijwilligersbeleid opzetten. Hierin komen onder andere aan de orde: werving, scholing, inzet en vergoedingen, herkenbaarheid, veiligheid en verantwoordelijkheid. De inzet en aansturing van vrijwilligers blijft verlopen via de betreffende afdelingen.

12. MILIEUBEWUST WERKEN

Het Zeeuwse Landschap gaat bewust met het milieu om. Al twee decennia gebruiken we geen chemisch bewerkte ('verduurzaamde') weidepalen en al jarenlang ook geen bestrijdingsmiddelen meer. Uiteraard omvat het bewust omgaan met het milieu veel meer dan het beperken van schadelijke stoffen. Door goed te kijken naar energieverbruik en (her)gebruik van materialen boeken we ook winst. Wij doen dat door bij vernieuwingen aan gebouwen en materieel bewust naar milieuvriendelijke alternatieven te zoeken. In de afgelopen jaren zijn op vier gebouwen zonnepanelen geïnstalleerd, steeds minimaal ter grootte van het verbruik. Maatregelen naar aanleiding van een energiescan, zoals betere dubbele beglazing, CV-tuning en ledverlichting hebben op het kantoor in Wilhelminadorp tot een energiebesparing van 30 % geleid. Het tijdschrift ZEEUWLANDSCHAP wordt bezorgd in composteerbare folie. Bij vervanging van machines en gereedschappen in de werkschuren kiezen we nu al bij voorkeur voor elektrisch aangedreven materieel, zoals terreinvoertuigen, bosmaaiers en boten, indien deze een geschikte functionaliteit hebben. Elektrische dienstvoertuigen zijn een voor de hand liggende vervolgstap. Op de kantoren kan door meer digitaal te werken het papiergebruik verminderen. In de komende beleidsperiode zal de wijze waarop het Landschap energiezuiniger en minder milieubelastend haar werk kan doen een permanent aandachtspunt zijn.

13. PERSONEEL

Om als organisatie goed te kunnen werken moet voor het personeel aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan: de personeelsformatie moet van voldoende omvang zijn om de taken te kunnen uitvoeren, de medewerkers moeten voldoende inhoudelijk voor hun taken zijn toegerust, en zij moeten die in een inspirerende en motiverende werkomgeving kunnen uitvoeren. In een voortdurend veranderende wereld is bijscholing, door gerichte deelname van werknemers aan cursussen en opleidingen, noodzakelijk. De organisatie biedt daartoe alle ruimte. Als regulier onderdeel van het werken is het echter nog geen standaardpraktijk, hoewel bijscholing bijvoorbeeld bij functioneringsgesprekken regelmatig onder de aandacht wordt gebracht. In de komende beleidsperiode zal bijscholing sterker gestimuleerd worden. Indien dit onvoldoende resultaat heeft, kan in de tweede helft van de beleidsperiode een verplichting tot bijscholing aan de orde komen.

Omvang personeelsformatie

In de afgelopen Beleidsplanperiode 2014-2018 is de personeelsformatie stabiel gebleven op circa 29 fte (exclusief de oproepkrachten van het Bezoekerscentrum Saeftinghe). In deze periode nam het beheergebied echter wel met circa 110 hectare toe, en groeide door de toenemende (recreatieve) druk op de terreinen de behoefte aan meer toezicht en gastheerschap. Dat geldt specifiek ook voor Waterdunen. Wanneer de inrichting van dit project in 2019 is afgerond zal het samengaan van hoge natuurwaarden en een hoge recreatiedruk hier extra aandacht vereisen. Daarnaast zijn er nieuwe taken aan de orde: de zorg voor het gebouwd erfgoed en bevordering van natuur op het platteland.

Uitbreiding van de personeelsformatie is daarom in de komende periode noodzakelijk. Uitbreiding van de formatie voor meer toezicht in de terreinen en voor het nieuwe werkveld 'natuur van het platteland' beschouwen we als het meest urgent. Daarom voorzien we een uitbreiding met 1,5 fte voor toezicht en gastheerschap in de terreinen, inclusief Waterdunen. Ontwikkeling van de natuur op het platteland vereist een grote inzet op intensieve contacten met agrariërs: om vertrouwen op te bouwen, samenwerking te ontwikkelen en maatwerk te leveren voor ecologisch effectieve maatregelen. Hiervoor is 1 fte extra nodig. Vooralsnog is voor het werkveld 'gebouwd erfgoed' de huidige (staf)formatie toereikend.

Verhoging subsidie

Verhoging van de subsidie voor specifieke taken bij het terreinbeheer (voor recreatieve voorzieningen of voor toezicht) is een wens die landelijk speelt bij de terreinbeherende organisaties, maar in Zeeland nog geen concrete invulling kreeg. De reguliere provinciale subsidie is de afgelopen jaren verminderd, en meer dan een consolidatie op het huidige niveau is niet te verwachten. De conclusie kan dan ook niet anders zijn dan dat Het Zeeuwse Landschap met eigen financiële en organisatorische middelen ruimte moet vinden voor groei van de personeelsformatie.

14. FINANCIËN

Het Zeeuwse Landschap is financieel gezond. In 17 van de afgelopen 20 jaren sloten we de exploitatie met een positief saldo af. Niettemin blijven de financiën een aandachtspunt. Het Subsiestelsel Natuur en Landschap vergoedt nu 75 % van de beheerkosten van de natuurgebieden (dat was 84 %). Daarnaast geeft de Provincie Zeeland subsidie voor activiteiten die van (algemeen) belang worden geacht, zoals ondersteuning van toezicht, extra natuurmonitoring en deelname aan provinciale commissies. De bijdrage hiervoor bedraagt circa 60 % van de feitelijke kosten. Voor beide typen subsidies is voor Het Zeeuwse Landschap een ondergrens bereikt: verdere verlaging zal kunnen leiden tot afname in kwaliteit van werken of het terugschroeven van het aantal activiteiten. Daarnaast is het gewenst om een grotere onafhankelijkheid van publieke middelen te krijgen door verbreding en versterking van andere inkomstenbronnen, zoals pachtinkomsten, verhuur onroerend goed, inkomsten uit publieksdiensten en sponsoring. Dit blijft ook in de nieuwe beleidsplanperiode een permanent aandachtspunt.

Wat betreft de liquiditeit van het Landschap is er geen noodzaak om de reserves verder te laten toenemen. Een beperkte aanwending voor de jaarlijkse exploitatiekosten is mogelijk, naast bestemming van een deel van de jaarlijks binnenkomende giften en legaten hiervoor. Dit zijn dan ook keuzes die wij voor de komende beleidsperiode maken.

Financiering uitbreiding formatie

De kosten voor de uitbreiding van de formatie met 2,5 fte worden geraamd op k€ 145. Om deze uitbreiding te kunnen bekostigen gaan we uit van het volgende:

- Een verhoging van de minimumbijdrage voor het donateurschap van € 20 naar € 22,50 kan als eerste gerealiseerd worden. Uitgaande van 10.500 donateurs levert dat een opbrengst van k€ 26.
- De verdienmogelijkheden van de verhuur van ftohutten zullen we uitbreiden. In de komende beleidsperiode zullen we tenminste twee nieuwe ftohutten realiseren, namelijk in de eendenkooi van Sint-Philipsland en in de Yerseke Moer. Gebaseerd op de opbrengsten van de boshut in de Clingse bossen genereren deze tezamen jaarlijks naar schatting k€ 16.
- Het prijsniveau waarop Het Zeeuwse Landschap publieksdiensten, zoals excursies, aanbiedt zullen we eveneens tegen het licht houden. Verwachte meeropbrengst: k€ 5.
- Daarnaast is het voornemen om de bestemmingsreserve Beheer (k€ 518) in de komende beleidsperiode in te zetten voor de bekostiging van (al dan niet tijdelijk) personeel. De reserve Beheer heeft als doel onvoorziene uitgaven in het beheer te financieren. Deze reserve is echter nooit gebruikt; het is daarom verantwoord om hem te benutten. In de komende beleidsperiode zal jaarlijks k€ 50 ter dekking van de kosten van uitbreiding van de formatie aan de exploitatie worden toegevoegd.
- Jaarlijks ontvangt het Landschap giften en legaten. Deze worden toegevoegd aan de reserve Verwervingen. De reserve is inmiddels voldoende omvangrijk om het Natuurnetwerk Zeeland af te kunnen ronden (zie volgende alinea). De reserve bevat dan nog middelen (circa M€ 1) voor aankoop en restauratie van erfgoed. Daarom zullen we in de komende beleidsperiode jaarlijks het totaal aan ontvangen giften en legaten afromen ter aanvulling van de exploitatiekosten. Op basis van de hiervoor genoemde inkomsten is voor groei van de formatie naar schatting nog jaarlijks k€ 30 nodig.
- Ook gaan we meer inzetten op het inverdiene van salariskosten, door deze consequent op te nemen in projectbegrotingen waar dit kan. Het is niet mogelijk om op voorhand een inschatting van de meeropbrengst te maken.

Aankoop natuurgebieden

Het Zeeuwse Landschap heeft nog een restopgave bij het invullen van het Zeeuwse deel van het Natuurnetwerk Nederland, voorheen de EHS. Ooit werd daarbij uitgegaan van een invloedsferenkaart. Deze ging uit van een verdeling van het oppervlak te beheren natuurterreinen in een verhouding tussen Staatsbosbeheer, Het Zeeuwse Landschap en Natuurmonumenten van 2:1:1. De invloedsferenkaart had als doel om het natuurbeheer efficiënt te organiseren, door de beheerinspanningen van de terreinbeherende organisaties in aparte regio's te concentreren. Doordat in recente jaren door gelijkberechtiging ook andere gecertificeerde, particuliere partijen natuur mogen beheren, is de invloedsferenkaart in principe niet meer geldig. Vanwege de in de loop van jaren ontstane concentratiegebieden, en daarmee gepaard gaande beheerefficiëntie, is het echter niet logisch dat Het Zeeuwse Landschap nu toch terreinaankopen doet in een regio waar een andere natuurbeheerder een concentratie van gebieden heeft.

Het totaal nog aan te kopen areaal voor afronding van het Zeeuwse Natuurnetwerk is bijna 1.000 hectare. Op basis van de invloedsferenkaart is de opgave voor het Landschap nog circa 200 hectare. Het gaat hierbij om restopgaven die grotere gebieden moeten completeren; nergens is meer de ontwikkeling van een geheel nieuw natuurgebied aan de orde. Rekening houdend met de aankoopsubsidies van de Provincie Zeeland en de kosten van inrichting van de aangekochte terreinen, is in totaal circa M€ 2.1 nodig. Voor deze opgave, die nog jaren zal vergen om te voltooien, heeft van Het Zeeuwse Landschap voldoende middelen in de reserve Verwervingen.

Aankoop en beheer gebouwd erfgoed

Aankoop en restauratie van erfgoed zijn mogelijk als voldoende middelen beschikbaar zijn. De steun van de Nationale Postcode Loterij is bij de voorgaande verwervings- en restauratieprojecten onmisbaar geweest, en zal ook in de toekomst van grote betekenis blijven. Legaten en schenkingen vullen geregeld de reserve Verwervingen aan. Het bedrag dat boven de voor voltooiing van het Natuurnetwerk Zeeland benodigde geldmiddelen in de reserve aanwezig is (zie vorige alinea), gaan we voor het nieuwe werkveld 'Behoud van gebouwd erfgoed' inzetten. Daarnaast blijven andere (nationale) fondsen belangrijk om de ambities van Het Zeeuwse Landschap op dat vlak te kunnen verwezenlijken.

Voor duurzaam beheer van de objecten is het uitgangspunt om opbrengsten (bijvoorbeeld uit verhuur als vakantie-accommodatie) en onderhoudskosten op elkaar aan te laten sluiten. Dit zal niet altijd per afzonderlijk object mogelijk zijn, omdat erfgoedwaarde en financiële exploitatiebaarheid niet per sé samengaan. De kosten en baten van het gebouwd erfgoed zullen we daarom als een geaggregeerd onderdeel van de financiële administratie zichtbaar maken.

Vermogensbeheer

Het Zeeuwse Landschap heeft een vermogen dat in diverse reserves en fondsen is ondergebracht. Bij het beheer van dit vermogen is de mate van risico's die we acceptabel achten een centraal punt. Geen enkele wijze van vermogensbeheer is zonder risico. Niettemin is het duidelijk dat het beleggen in aandelen gemiddeld meer risico's, maar normaal gesproken ook meer rendement met zich meebrengt dan het wegzetten van middelen op spaardeposito's. Op dit vlak moeten wij dus keuzes maken. Een derde overweging betreft de aard van de instelling (overheid, bedrijf) waarvan - bij een keuze voor het beleggen in effecten - obligaties of aandelen worden gekocht. Dit betreft vanzelfsprekend de financiële soliditeit van de instelling, maar daarnaast ook het maatschappelijk profiel ervan. Van een organisatie als Het Zeeuwse Landschap mag men verwachten dat zij niet alleen naar het rendement kijkt, maar ook naar de aard van de instelling waarin belegd wordt: deze moet in brede zin verenigbaar zijn met de doelstellingen van de organisatie. 'Duurzaam beleggen' is hierbij een sleutelbegrip. Het bovenstaande laat zich vertalen in een aantal uitgangspunten:

Uitgangspunten bij beleggingen in effecten

Het Zeeuwse Landschap kiest bij beleggingen, vanwege de risico's die deze met zich meebrengen, voor terughoudend beleid. Circa 25 % van de in reserves en fondsen beschikbare financiële middelen beleggen we in effecten, met een maximum van k€ 750. We beleggen daarbij uitsluitend in effecten die geselecteerd zijn op basis van duurzaamheidscriteria, en uitsluitend in euro's, om het valutarisico uit te sluiten.

Uitgangspunten bij overige uitzettingen van het vermogen

Maximaal 1 M€ van het vermogen beleggen we in landbouwgrond, met als doel om deze grond in te zetten voor bevordering van de plattelandnatuur. Het overige deel van het vermogen van Het Zeeuwse Landschap brengen we onder in deposito's of op spaarrekeningen. Om bij onverwachte financiële opgaven snel genoeg over voldoende liquiditeiten te kunnen beschikken, spreiden we de aflooptdata van de deposito's in de tijd. Alternatieve spaar- of beleggingsvormen zijn niet uitgesloten, indien er een garantie is voor het terugkrijgen van tenminste 90 % van het ingelegde bedrag. De kredietrisico's van de uitzettingen beperken we door uitsluitend middelen onder te brengen bij banken die officieel onder toezicht staan van De Nederlandse Bank, en die voldoen aan de kredietwaardigheidsrating A of hoger, afgegeven door een gerenommeerd ratingbureau. Het vermogen spreiden we over drie banken, om risico's te beperken en om voortdurend het meest optimale rendement van het uitstaande kapitaal te kunnen kiezen.

Uitgangspunten voor de kwaliteit van vermogensbeheer, verantwoordelijkheid en toezicht

Wij verlaten ons bij de inhoudelijke invulling van de beleggingsportefeuille op institutionele beleggingsadviseurs die in staat zijn invulling te geven aan het beleggingsbeleid. De eindverantwoordelijkheid voor het vermogensbeheer berust bij de directeur-bestuurder van Het Zeeuwse Landschap. Sponsors, fondsen en het publiek stellen hoge eisen aan de transparantie van de financiële structuur van de organisatie als garantie voor verantwoorde besteding door Het Zeeuwse Landschap. De organisatie is sedert 2004 houder van het keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF), en voldoet dus aan de criteria inzake transparantie en kwaliteit van bestuurlijk en administratief-financieel beheer die voor het verkrijgen van dit keurmerk gesteld zijn. De volledige jaarrekening is, conform het verkrijgen van het CBF-keurmerk, op de website van Het Zeeuwse Landschap in te zien.

BIJLAGE: BELEIDSPUNTEN 2019-2023 PER ONDERWERP

Terreinbeheer

- Het fysieke beheer van de natuurterreinen van Het Zeeuwse Landschap is en blijft de basis van ons werk.
- Wij zetten ons in voor grondverwerving binnen het Natuurnetwerk Nederland in Zeeland.
- We blijven samenwerken met organisaties die werkzaam zijn in zorg- en re-integratietrajecten.
- We bouwen de samenwerking met vrijwilligers uit, ook in het terreinbeheer, en wij onderzoeken of inzet van vrijwillige gastheren/toezichthouders haalbaar en bevredigend is.
- We proberen de terreinen van Het Zeeuwse Landschap efficiënter en effectiever te beheren door meer met collega-beheerders samen te werken.
- Wij zien erop toe dat het natuurbeheer of fysieke ingrepen voor natuurontwikkeling geen afbreuk doen aan cultuurhistorische, aardkundige en archeologische waarden.
- We verbeteren de natuurkwaliteit door soort- of terreingerichte maatregelen.
- We optimaliseren het grondgebruik door pachtvoorwaarden aan te scherpen.
- We verkennen hoe we de grondgebruikers van Het Zeeuwse Landschap meer over het hoe en waarom van natuurbeweidings kunnen bijbrengen.
- We stellen een beleidsnotitie over klimaatverandering en beheer van natuur op. Vervolgens zullen we aanpassing aan klimaatverandering in elk nieuw of te actualiseren beheerplan als apart onderwerp opnemen.
- Indien afschot in de terreinen van Het Zeeuwse Landschap noodzakelijk is, dan volgen wij de richtlijnen van de diverse Faunabeheerplannen in Zeeland. Voor de uitvoering van schadebestrijding sluiten we jachthuurovereenkomsten af met de regionale wildbeheereenheden. Alleen in geval van optredende schade kan afschot plaatsvinden.
- Wij voeren zelf in samenwerking met de regionale wildbeheereenheid populatiebeheermaatregelen uit (schudden van ganzenieren, vangen van ganzen in een loopkooi en afschot van damherten in en bij Oranjezon).
- Voor een effectieve bestrijding van invasieve exoten zoeken we samenwerking met andere beheerders in het buitengebied.
- Wij voeren gerichte preventieve beheermaatregelen uit conform de Provinciale Distelverordening.

Monitoring en natuurkwaliteit

- We monitoren in een 6-jarige cyclus conform de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn/Natura 2000.
- We voeren extra monitoring uit van weidevogels in Yerseke Moer, Sint Laurens Weihoek en Sophiapolder.
- Ook in terreinen van Het Zeeuwse Landschap waar dat niet verplicht is voeren we iedere 6 jaar een complete broedvogel- en botanische inventarisatie uit.
- We monitoren akker- en boerenlandvogels in de akkervogel-topgebieden Stolpweg en De Poel

- en andere te realiseren topgebieden. Additionele monitoring van andere soortengroepen kunnen hier projectgewijs onderdeel van uitmaken.
- In het kader van het project Bijenlinie onderzoeken we in 9 gebieden de bijenstand. Deze wordt vergeleken met de in 2002-2007 verzamelde gegevens. We streven ernaar om de bijeninventarisaties uit deze periode in alle terreinen te herhalen.
- Wij continueren het werken met beheerplannen en actualiseren tijdig alle bestaande plannen, met speciale aandacht voor de verwachte gevolgen van klimaatverandering.
- Interne en externe audits zullen jaarlijks deel uitmaken van de kwaliteitsbewaking conform de eisen gesteld aan een gecertificeerd beheerder.
- In terreinen waar werkzaamheden gepland zijn voeren we vooraf een flora-en-faunatoets uit.
- We zetten actief expertise op het gebied van (beheer) van flora en fauna in bij de opstelling van nieuwe inrichtingsplannen, ook bij innovatieve projecten buiten het Natuurnetwerk.
- Alle bomen die op openbaar toegankelijke plaatsen staan inspecteren we jaarlijks op gevaar van omvallen, takbreuk et cetera (VTA-controles). Het streven is om daartoe een tweede bevoegde controleur op te leiden.

Beleefbaarheid van terreinen en objecten

- Minimaal bieden we beleving van een gebied vanaf de rand, inclusief een toegangsbord en mogelijk een informatiebord.
- Het basisniveau van de voorzieningen van Het Zeeuwse Landschap richt zich primair op de wandelaar, met wandelpaden en -routes die voorzien zijn van informatie over het gebied. De terreinen van Het Zeeuwse Landschap zijn niet toegankelijk voor gemotoriseerd verkeer (met uitzondering van erkende vervoermiddelen voor mensen met een functiebeperking).
- We zullen specifieke voorzieningen als observatiepunten, kijkschermen en doelgroeproutes proberen te realiseren, waar dit de natuurbeleving versterkt.
- We bekijken de mogelijkheid om de kleinere gebieden van Het Zeeuwse Landschap te 'clusteren' en in de vorm van fiets- en wandelroutes met elkaar te verbinden, zoveel mogelijk gebruikmakend van het wandel- en fietsknooppuntennetwerk.
- Honden zijn in een groot aantal van de terreinen van Het Zeeuwse Landschap - mits aangelijnd - welkom. Ze mogen niet mee in gebieden waar vee is ingeschaard of waar de kans op verstoring groot wordt geacht. In enkele gebieden zijn speciale losloopvelden ingericht.
- Bij Hoeve Van der Meulen verhuren we twee recreatieappartementen via Buitenleven Vakanties. We verkennen de mogelijkheden voor verhuur in andere gebieden en objecten, waaronder Hofstede Veldzicht.
- We zullen in de beleidsperiode fotohutten in de Eendenkooi en in de Yerseke Moer realiseren.
- Wij dragen zorg voor een ruim aanbod van excursies.

Natuur van het platteland

- Wij beschouwen in de komende beleidsperiode, naast de natuur van het Natuurnetwerk, ook de (bevordering van de) natuur van het platteland expliciet als werkveld.
- Wij streven naar een verhoging van de natuurkwaliteit van het agrarisch gebied, door bevordering van natuur-inclusieve landbouw. We zetten het akkervogelproject op Schouwen-Duiveland voort en streven naar uitbouw ervan.
- Op Zuid-Beveland initiëren we een tweede grootschalig project, met Hoeve Van der Meulen en de erbij horende hectares als basis, en breiden de grondpositie uit, als middel om de gewenste grootschaligheid te bereiken.
- Het Zeeuwse Landschap is bereid op bescheiden schaal financiële middelen in te zetten voor onderzoek ter bevordering van natuur-inclusieve landbouw.
- Wij zullen in de komende beleidsperiode de bestuurlijke verbinding met Stichting d'Aegen (aanleg en langjarig beheer van heggen en andere landschapselementen in het noordelijk deel van Walcheren) blijven onderhouden.

Bijzondere projecten

- Wij zetten ons in voor de realisatie van nieuwe broedeilanden.
- Wij leveren ook de komende jaren een constructieve bijdrage aan de totstandkoming van het Grenspark Groot-Saeftinghe.

Gebouwd erfgoed

- Het streven is om gemiddeld eenmaal per twee jaar een nieuw verwervings- en restauratieproject te beginnen.
- Wij streven naar uitbreiding van kennis over erfgoed binnen de organisatie.
- Wij maken een aparte module binnen de financiële administratie, die overkoepelend de kosten en inkomsten van het gebouwd erfgoed in beeld brengt.
- Wij zetten ons in om de waarde van erfgoed en cultuurhistorische elementen onder de aandacht te brengen van het brede publiek en de politiek, evenals de rol van de organisatie voor dit werkterrein.

Externe belangenbehartiging

- Wij blijven ons inzetten voor de natuur- en landschapswaarden buiten de terreinen van Het Zeeuwse Landschap, deels door beleidsbeïnvloeding, deels door proactief te zoeken naar mogelijkheden om de natuur- en landschapswaarden zoveel mogelijk in externe ontwikkelingen mee te nemen.
- Wij zetten ons ervoor in dat bij de voortgaande ontwikkeling van het landschap ecologie en economie harmonieus samengaan, inclusief het zoveel mogelijk behouden van belangrijke cultuurhistorische waarden én de gebiedsidentiteit.
- Wij prefereren om natuur- en landschapswaarden proactief bij projectplannen in overleg met projectontwikkelaars en overheden te beschermen. Als dit niet tot resultaat leidt, schuwen wij een juridisch traject niet.
- Wij dienen alleen zelf een bezwaar of beroep in bij

aantasting van de natuurwaarden van de gebieden van het Landschap. Bij aantasting van de natuur- en landschapswaarden daarbuiten trekken we bij voorkeur op met andere natuurorganisaties.

- Wij richten ons de komende jaren op onderwerpen waarvan de potentiële impact op natuur en landschap groot is. Dit betreft onder andere:
 - de transitie van het platteland;
 - het opnemen van ruimtelijke kwaliteit in het provinciale en gemeentelijke beleid;
 - de uitvoering van de Kustvisie en het opstellen van een visie voor de randen van de deltawateren;
 - de energietransitie, waarbij Het Zeeuwse Landschap in principe voorstander van de opwekking van duurzame energie is, mits die geen onevenredige afbreuk doet aan de natuur- en landschapswaarden;
 - het faunabeheer, waarbij het Landschap proactief meedenkt en onder voorwaarden meewerkt aan de uitvoering van het beleid. Hierbij zetten we ons specifiek in voor de bescherming van diersoorten die een negatieve trend vertonen en/of een slechte staat van instandhouding hebben. Daarbij maakt het Landschap zich bij de Faunabeheereenheden sterk voor diervriendelijke methoden van faunabeheer.

Communicatie en draagvlak

- We zullen goed vertellen wat we doen en waarom we dat doen. Bij ingrijpende beheermaatregelen zullen we de omgeving meer en beter vooraf informeren en/of betrekken. Wij zullen regelmatig in de lokale media berichten over werkzaamheden, waarnemingen, (broed)successen en we streven ernaar meer resultaten van monitoring en onderzoek toegankelijk te publiceren.
- Wij blijven het tijdschrift ZEEUWLANDSCHAP uitbrengen. We overwegen lezers via een nieuwe rubriek in dit magazine expliciet hun mening over een vraagstuk te geven.
- Wij geven doorlopend aandacht aan de inhoud, actualiteit en functionaliteit van de websites van Het Zeeuwse Landschap. Wij gaan bekijken of de indeling van de informatie meer belevingsgericht kan worden.
- Wij verkennen de mogelijkheden om meer met sociale media te doen.
- Wij brengen viermaal per jaar een e-mail-nieuwsbrief uit. Wij streven ernaar om het aantal abonnees tot 2.000 uit te breiden.
- De doelstelling is om minimaal 10.000 donateurs te behouden en te streven naar groei tot boven de 11.500. We zetten jaarlijks een donateur-wervingsactie op. Wij streven naar 'intrinsiek gemotiveerde donateurs' die ook een meerjarige verbintenis willen aangaan. Wij zullen de voordelen van het donateurschap hierop aanpassen. Wij verkennen andere vormen van donateurschap, zoals jeugd donateurschap of 'tientjesleden' met minder voordelen.
- We streven naar meer persoonlijk contact met de bezoekers van de terreinen en gebouwen van Het Zeeuwse Landschap, bijvoorbeeld door een kraampje op evenementen en drukke dagen.

- We streven naar uitbreiding van de Groene Kring.
- We vergroten de herkenbaarheid en zichtbaarheid van Het Zeeuwse Landschap in het veld. Bijzondere aandacht besteden we aan het consequent doorvoeren van de huisstijl in terrein- en (buiten)bebording van bezoekerscentra, en van gedrukte en online publicaties.
- De wens van Het Zeeuwse Landschap is om bij de hoofdingang van Oranjezon een informatiepunt te houden en die als duidelijke entree van Het Zeeuwse Landschap te ontwikkelen.
- Bij de Kruisdijkschans, Hoeve Van der Meulen, Hofstede Veldzicht, Hof Waterdunen/Kustlabgebouw, vliedbergen, fundamenten Hellenburg en Schaapskooi Noord te Saeftinghe zoeken we een bij het object passende manier om duidelijk te maken dat Het Zeeuwse Landschap die beheert.
- Het Landschap continueert de verbinding met Terra Maris onder de slogan 'Het Zeeuwse Landschap is de natuurlijke partner van Terra Maris'.
- Het Landschap continueert met Terra Maris, IVN, Nationaal Park Oosterschelde en Landschapsbeheer het samenwerkingsverband De Zeeuwse Natuur, waarin we de krachten op het vlak van educatie bundelen.
- Wij streven ernaar om voor een aantal gebieden een lespakket te ontwikkelen dat scholen zoveel mogelijk zelfstandig kunnen uitvoeren.
- Bezoekerscentrum de Eendenkooi biedt basisscholen uit de regio en verdere omgeving een programma. Bezoekerscentrum het Verdrongen Land van Saeftinghe biedt programma's voor zowel basis- als middelbare scholen. Beide lesprogramma's herzien we regelmatig.
- Wij zetten vrijwilligers in bij diverse afdelingen/districten en activiteiten. Wij stellen binnen twee jaar een overkoepelend vrijwilligersbeleid op dat eenheid in de verbinding tussen Het Zeeuwse Landschap en de vrijwilligers brengt. De inzet en aansturing van vrijwilligers blijft via de betreffende afdelingen en districten verlopen.

Milieubewust werken

- Energiezuiniger en minder milieubelastend ons werk doen zal een permanent aandachtspunt zijn.

Personeel

- De mogelijkheden voor bijscholing brengen we nadrukkelijk onder de aandacht van leidinggevenden en overig personeel.
- Bij ziekteverzuim volgen we zorgvuldig de adviezen van de Arbodienst. Wij volgen de ontwikkelingen op het vlak van werk-gerelateerde gezondheidsproblemen (zoals ziekte van Lyme en stress), organiseren voorlichtingsbijeenkomsten en investeren waar mogelijk in preventieve maatregelen.
- De interne communicatie bij Het Zeeuwse Landschap houden we op een goed niveau door elkaar adequaat te informeren. Het managementteam speelt daarbij een belangrijke rol. De interne nieuwsbrief continueren we, evenals de systematisch weerkerende functioneringsgesprekken.
- De personeelsvertegenwoordiging van Het Zeeuwse

Landschap bespreekt regelmatig met de directeur-bestuurder werk-gerelateerde onderwerpen.

- De Arbo-commissie van Het Zeeuwse Landschap houdt het Arbo-beleidsplan actueel en ziet toe op de implementatie.

Financiën

- Voor nieuwe taken of uitbreiding van de capaciteit voor bestaande taken streven we naar een geleidelijke uitbreiding van de formatie met 2,5 fte.
- De uitbreiding van de personeelsformatie realiseren we flexibel door de aanstellingen deels op tijdelijke basis in te vullen.
- De minimumbijdrage voor het donateurschap verhogen we van € 20 naar €22,50.
- We realiseren tenminste twee nieuwe fotohutten.
- Wij zullen het prijsniveau van onze publieksdiensten, waaronder excursies, tegen het licht houden.
- De bestemmingsreserve Beheer en een deel van de jaarlijkse giften en legaten zetten we in voor verruiming van de exploitatiemiddelen.
- Wij zetten in op het inverteren van salariskosten door deze waar dit kan consequent op te nemen in projectbegrotingen.
- Bij het duurzaam beheer van erfgoed is ons uitgangspunt om opbrengsten en onderhoudskosten in evenwicht te brengen.
- De kosten en baten van het gebouwd erfgoed maken we in een geaggregeerd onderdeel van de financiële administratie zichtbaar.
- Circa 25% van de in reserves en fondsen beschikbare financiële middelen beleggen we in effecten, met een maximum van k€ 750.
- We beleggen uitsluitend in effecten die geselecteerd zijn op basis van duurzaamheidscriteria. Bij alle beleggingen beleggen we uitsluitend in euro's, om het valutarisico uit te sluiten. Maximaal 1 M€ van het vermogen beleggen we in landbouwgrond, ter bevordering van de plattelandsnatuur (via het multiplier model).
- Het overige vermogen brengen we onder op deposito's of spaarrekeningen, waarbij we de afloopdata van deposito's in de tijd spreiden.
- Alternatieve spaar- of beleggingsvormen sluiten we niet uit, indien er een garantie is voor het terug verkrijgen van tenminste 90% van het ingelegde bedrag.
- De liquiditeitspositie van Het Zeeuwse Landschap spreiden we uitsluitend over drie banken die onder toezicht van De Nederlandse Bank staan, en met minimaal kredietwaardigheidseis rating A.
- Wij verlaten ons bij de inhoudelijke invulling van de beleggingsportefeuille op institutionele beleggingsadviseurs die in staat zijn invulling te geven aan het beleggingsbeleid.

